

Pálymunka leírás

kép címe: Július 28.

100 éve, 1914. július 28-án az Osztrák-Magyar Monarchia hadat üzent Szerbiának, ezzel megkezdődött a négy évig tartó első világháború. Az európai hatalmak évtizedek óta készültek a nagy erőpróbára, a kikristályosodott szövetségi rendszer egyik oldalán a "központi hatalmak" (Németország és az Osztrák-Magyar Monarchia), a másik oldalon az antant (Franciaország, Nagy-Britannia és Oroszország) álltak. 1914. június 28-án Sarajevóban Gavrilo Princip szerb diák meggyilkolta Ferenc Ferdinánd osztrák-magyar trónörökös és feleségét, Zsófia hercegnőt. Németország biztatására a Monarchia 1914. július 23-án ultimátumot intézett Szerbiához, majd július 28-án, egy hónappal a merénylet után hadat üzent. Másnap az orosz cár elrendelte a mozgósítást. Válaszként Németországban július 31-én II. Vilmos császár jóváhagyta az Oroszországhoz és Franciaországhoz intézett ultimátum szövegét, majd a Német Birodalomban a lapok különszámai közzétették az "általános hadiállapotot". Ezzel megkezdődött a háború. Valamennyi részt vevő nemzet meg volt győződve arról, hogy gyors offenzívával legyőzheti ellenfelét, a vezérkarok mindkét oldalon a gyors hadi sikerekben bíztak. A magyar katonákat is úgy indították útnak, hogy mire lehullanak a falevelek, már otthon lesznek. A háború, amely kezdetben sokakból lelkesedést váltott ki, hamarosan világméretűvé, négyévnyi véres küzdelemmé terebélyesedett. Kevéssel a háború kitörése után a britek megtámadták a német gyarmatokat, majd (a központi hatalmak oldalán) hadba lépett az Oszmán Birodalom, 1915-ben (az antant oldalán) Olaszország is, Oroszország 1917-ben dőlt ki. A korlátlan német tengeralattjáró-háborún felbőszült Egyesült Államok 1917-ben avatkozott be (szintén az antant oldalán), ezzel a háború el is dőlt. Az Európába szállított kétfélmillió amerikai katonának és a hatalmas mennyiségű hadianyagnak köszönhetően az antant 1918 tavaszán meg tudta állítani az utolsó nagy német támadást, majd ellentámadást indítva döntő fölényre tett szert. 1918 őszén a központi hatalmak rákényszerültek a béke aláírására. A szétesőben lévő Monarchia részéről az osztrákok és magyarok november 3-án ezt már külön tették meg. A németek 1918. november 11-én írták alá a fegyverszüneti egyezményt a compiegne-i erdőben, egy félretolt vasúti kocsiban. A háború egyenlege: mintegy 10 millió ember esett el, és további 10 millióan haltak meg járványok, főként a spanyolnátha miatt, illetve éhség következtében, több mint 20 millióan sebesültek meg.

A háború Európából Ázsiára és Afrikára is áttért, a gyarmatokkal együtt érintett volt a Föld akkori népességének kétharmada, több mint másfél milliárd ember. Az első világháborúban új fegyverek, harci eszközök jelentek meg a harctereken (aknavető, géppuska, a kézigránát, a lángszóró, harci gázok). A "tank" is ekkor jelent meg, és nagy

számban vetettek be harci repülőgépeket, tengeralattjárókat. A háborúban négy birodalom omlott össze: a német, az osztrák-magyar, az orosz és az oszmán. Finnországgal, a balti államokkal, Lengyelországgal, Ausztriával, Magyarországgal, Csehszlovákiával és a későbbi Jugoszláviával kilenc "új" állam jött létre. Magyarország elvesztette területének több mint kétharmadát. Győztes nagyhatalomként zárta a háborút Nagy-Britannia, Franciaország és Olaszország, és Japán is megerősítette nagyhatalmi pozícióját Kelet-Ázsiában.

A Magyarországot képviselő Tisza István talán az egyetlen befolyásos politikus volt, aki ellenezte a hadüzenetet, mivel tisztában volt azzal, hogy hazánk számára ebből semmiféle előny nem származhat: egy esetleges vereség minden bizonnyal feldarabolná Magyarországot, a győzelem, és ezzel a Monarchia területi növekedése pedig csökkentené a magyarság arányát és ezzel befolyását is. Tisza, miután sikertelenül próbálta megóvni a békét, július hónapban már csak arra törekedett, hogy megakadályozza az általános háború kirobbanását, illetve, hogy rábírja a császárt egy deklaráció kiadására, miszerint a Monarchiának nincsenek támadó szándékai.

A magyar kormányfő végül nem járt sikerrel, a császár ugyanis július 23-án ultimátumot küldött Belgrádba, melyben azt követelte I. Pétertől, hogy 48 órán belül járuljon hozzá a merénylet felelőseinek felkutatásához, szüntessen be minden propagandát a Monarchia ellen, és oszlassa fel mindazon szervezeteket, melyek terrorcselekményekkel gyanúsíthatóak. Amellett, hogy a szerb hadsereg és államapparátus valóban összefonódott a Fekete Kézszel és más szervezetekkel, ezek a követelések önmagukban is teljesíthetetlenek voltak, hiszen követeléseivel Ausztria-Magyarország mélyen sértette Szerbia szuverenitását. Ezzel Ferenc József és az ultimátumot átadó, Giesl von Gieslingen belgrádi nagykövét is tisztában volt, de a cél ekkor már nem a vizsgálat, hanem a háború kiprovokálása volt. Miután Oroszországgal a háttérben Péter király elég erősnek érezte magát, visszautasította Bécs követeléseit, ezért pár nap tétovázás után Ferenc József végül elküldte a birodalma számára végzetesnek bizonyuló hadüzenetet. A háború örvénye aztán a várakozások szerint továbbterjedt Európában: miután Németország eredménytelen ultimátumot küldött a határai mentén mozgósító Franciaország és Oroszország számára, augusztus első napjaiban már négyre emelkedett a hadviselő felek száma. Ötödikként Nagy-Britannia lépett be a küzdelembe, miután Helmuth von Moltke a semleges Belgium területén mozgósított Franciaország ellen, az év során pedig csatlakozott a harcoló felekhez még Törökország, illetve Japán is.

Az antant és a központi hatalmak több évtizedes gyarmati vetélkedése végül egy lokális konfliktusban robbant a felszínre, és a résztvevők folyamatos csatlakozása mellett egy négyéves háborút eredményezett. Az 1914. július 28-i hadüzenet egy világméretű háborúhoz vezetett, mely 15 millió ember életét követelte, és teljesen átrajzolta a bolygó politikai arculatát.

Mindeközben a képen látható házaspár egy strandon süttette a hasát és azon morfondíroztak, vajon azaz esőfelhő feléjük tart-e, vagy elkerüli a strand területét. 1914 július 28.-a, egy keddi napra esett. Mint minden strandon, itt sem a legzsúfoltabb napok egyikének mondható volt az aznapi. Ki örül annak, ha egy szabadtéri programot, amit pár napos szervezés előzött meg, egy nem várt kedvezőtlen időjárási tényező hűz keresztül?

- Senki.

Marton Ákos Barnabás

2014.11.24